

CR 4480

.P 36

376

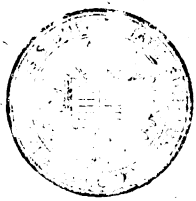
1 Zsigmond

Kasten: 11

Abteilung: 3

Fach: 1

Nr.: 12

INDIANA
UNIVERSITY
LIBRARY

100

A' MAGYAR KORONÁNAK
^{szűk.}
r ö v i d
HISTÓRIÁJA;

m e l l y e t
az Afzizonyok' és gyermekek' kedvéért
^{szűk.}
szedegetett össze
PÉTZELI, JÓSEF.

KOMÁROMBAN,
Wéber Simon Péter betűivel 1790

LR

CR 4480
P 36

INDIANA UNIVERSITY LIBRARY

La plus belle Couronne

N' a que de faux brillants dont l' eclat l' environne;
Et celui dont le Ciel pour vn Sceptre fait choix,
Jusqu' à ce qu' il le porte en ignore le poida
Mille & mille douceurs y semblent attachees
Qui ne sont qu' vn Amas d' amertumes cachees
Qui croit les posseder, les sent evanouir
Et la peur de les perdre empeche d' en jouir.

Corneille.

SD 540

Indiana University
Department of French
Library

3 - 396

Kedves Olvasó

Az én tzelem e' rövid munkátskában tsak a' vólt hogy az Afzszonyoknak, szegény Parasztnak 's gyermekeknek, a' kik drága munkát nem szerezhetnek, de azonban az olvasást kedvellik, egy óltsó Könyvet két adjak kezeikbe. — Semmivel sem építhetjük jobban nyelvünket; semmivel sem tehetjük az olvasásnak szeretetét az alsóbb rendű emberek között közönségesebbé mint az ilyen rövid munkákkal, mellyeket két három xron. mindenké meg szerezhesznek. — Ezeknek el-terjesztésekben, pedig leg-többet szolgálhatnak a' Tisztelendő Plebanus 's Prédikátor Urak, az Oskola Mesterek 's Lednyok' Tanítójik, ha azokat Tanítványaikkal meg szeresztetik, 's arra veszik, hogy azokat szüleiknek hallásokra otthon olvasgassák. Így két három esztendő alatt mind a' két Hazában közönségessé lenne az olvasásnak szeretete. — A' szegény Parasztnak, kívánt még most eleintén, nem örömet adnak harmincz 's negyven xrokat egy Könyvért, bár ha szeretnék is meg szerezni: de két három xrt, egy sem sajnáll érte. — Ez előtt más

fél száz 's két száz esztendőekkel, az ilyen rövid munkákkal tsalogatták a' Frantzia és Anglus Írók a' községet az olvasásra, 's annyira mentek, hogy a' Mester Legények 's szolgdlók is a' mi kevés idejek munkájoktól marad, azt olvasásra fordítják. — A' lakosok aprókon el kezdvén, azután nagyobb nagyobb munkákat is örömet meg szereztek, úgy hogy ritka Mester ember az Frantzia Országban 's Angliában, a' kinek Hdzban két hdrom száz Darab Könyv ne taláztatnak. — Nagy reménységem vagyon felőle, hogy ha mi is az ilyen eszközökkel élünk, a' Magyar Könyveknek szeretetek nálunk is közönségessé lesz'. — Írtam Komáromban Februárius' 27. napján 1790.

Pétzeli Jó'sef.

A Magyar Országi Korondnak formája 's eredete.

A' Magyar Országi Korona tiszta aranyból van, formája fél - kerekű, vagy nem egészen gömbölyű, 's a' tetején egy kereszt nyúlik-fel. Az allja körül van vétetettve három szegű (*lamindkkal*) pléhetskéekkel; négy kötések mennek keresztül rajta; mellyek ugyan annyi egy formarészekre osztják. Ezeken a' fok féle ékeségein vagynak a' Jéhus Kristusnak, a' Bóldogságos Szűznek, és az Apostoloknak képeik. Meg lehet rajta esmérni a' Constanstinus Tsászárr' és más Tsászároknak képeiket is. A' Koronának mindenik oldalán függenek négy négy arany lántzok, 's mindeniken egy egy drágakő, a' kilentzedik lántz pedig függ a' Koronának hátúlsó részen; ékeskedik 338 napkeleti gyöngyökkel, 153 Safirokkal, 504 rubintokkal 's egy Smaragdral, de a' mellyek nintsenek ki pallérozva. — A' Ko-

ronának ezen formája, azok a' fok. Görög
 betűk, mellyek rá vagynak metszve, 's
 azok az arany lántzok, mellyek róla
 flüggenek, azt hitették-el Gróf Révai Pé-
 terrel, a' Koronának egyik Örizőjével,
 a' ki erről különös munkát adott-ki, hogy
 ez a' Korona valamellyik Nap-keleti Tsá-
 szártól készítettett. Sőt a' maga véle-
 kedéseit még tovább viszi; mert öszve-
 hasonlítván a' Magyar Országi Koronát
 azokkal az ajándékokkal, mellyeket I-ső
 Constantínus Tsászárs némelly Ekklesiák-
 nak küldött; azokhoz való nagy hasonla-
 totságából, 's tsak nem egygy-formaságából
 azt hozza-ki, hogy a' mi Koronánk is
 Constántinustól készítettettett. — Azt tud-
 juk a' Hídtóriákból, hogy Constantínus
 Tsászárs egy arany Koronát ajándékozott
 I-ső Sylvester Pápának: de ez az alázat-
 os és kegyes Pápa, meg- emlékeztvén a'
 mi Mesterünknek azon szaváról, hogy
az ő Országa nem e' Világból való, fo-
 ha azt a' maga fejére nem tette. De a'
 Sylvester után következett Pápák máské-
 pen kezdtek gondolkozni. Nem tsak az,
 hogy Koronát viseltek; hanem azt a'
 just is magoknak akarták venni, hogy
 a' több Országoknak Koronáikat azoknak
 adják a' kiknek akarják. E' fzerént Gróf
 Révai úgy vélekedik, hogy a' Keresztyén
 Val-

Vallásra meg-tért Sz. István Királyt, II-dik Sylvester Pápa azzal a' Koronával 'ajándékozta-meg', melyet Constantínus Tsáfzár adott volt I-ső Sylvesternek. Mind-azáltal ez az értelem nem eggyez-meg az Ekklesiái Históriát-íróknak bizonyítá-fokkal, a' kik a' Constantínus Tsáfzárnak Rómába küldött Koronájáról még II-dik Sylvester után is emlékeznek. Sőt, azt állítják, hogy VIII-dik Bonifácus Pápa is ezzel koronáztatott-meg. Hogy pedig a' következő Századokban nints róla emlékezet, ezt az okát adják a' Histórikusok, hogy Bonifácus nem elégedvén-meg ezzel a' Koronával, mely őtet a' Királyok-hoz hasonlóvá teszi, még egy új Koronát adatott a' Fő-Papi tiarához. Meg-kell jegyezni itt, hogy a' Római Pápák két Koronákkal bírtak, melyek Napkeleten készíttettek. Az első volt az, melyet Constantínus adott I-ső Sylvesternek: a' másik pedig az, melyet Symmachusnak adott Clodoveus, 's a' melyet ő Anastásius Tsáfzártól ajándékba vett volt. Igen nehéz meg-határozni e' kettő közzül, melyik legyen ma a' Magyar Korona, — Leg-többnyire a' Magyar Ország' Históriájának le-írói úgy vélekednek, hogy a' Római Pápa ezt a' Nap-keleti Koronának formájára készíttet-

te, 's nagy részént meg-eggyeznek abban, hogy II-dik Sylvestertől küldettetett. — Alkalmatossága pedig ezen Koronának Magyar Országra való hoztatásának e' volt; hogy t. i. minekutánna Sz. István nagy részént a' Magyarokat, a' Keresztyén Vallásra térítette, Püspökségeket 's Ersekségeket fundált, Astrikot a' Kalotsai Erseket K. U. Sz. után az ezeredik Esztendőben Követségbe küldötte a' Pápához II-dik Sylvesterhez, hogy az Esztergomi Ersekséget 's a' több Püspökségeket meg-erősítse. A' Pápa meg-örült ezen; 's nem csak azokat meg-erősítette, hanem Sz. Istvánt Apostoli Királynak nevezte, 's ezt az Arany Koronát néki Astriktól által ajándékba küldötte. A' Koronához tartoztak-még e' következő ékekségek, mellyek a' Királyoknak meg-koronáztatásokkor elő-vettettek. 1. A' Püspöki kerefzt; mellyet ugyan II-dik Sylvester küldött Sz. Istvánnak. 2. A' Királyi-kard. 3. Arany alma. 4. A' Sceptrum, vagy Királyi páltza. 5. A' Bródequimok, paputsok vagy rövid Saruk. 6. A' Királyi Palást, melly ég-színű, Gisela által varratott-ki, 's ezek a' betűk vagynak rajta ki-varva. *Indictione XIV. a Stephano Rege, & Geisla Regina, casula hæc operata & da-*

data Ecclesiae Sanctae Mariae, sita in Civitate Albenfi. 7. Tíz Hadi-zászlók, melyek példázták a' Királyoknak Magyar Országban, Bulgárián, Cumánián, Servián, Lodomerián, Hazitson, Rámán, Dalmátzián, Croatián, és Sclávonian való Országálfokat.

S. II. Hajdan a' Magyar Orzági Királyok Székes Fejér-váron szoktak megkoronáztatni. Mihelyt a' Király ki-múlt; a' Nemesség öszve-gyűlt a' Rákos mezején Pest mellett, hogy ott tanátskozzon, s magának új Királyt válasszon Mihelyt valaki közönséges meg-eggyezés által Királynak választatott; egyenesen Fejér-várra kísértettetett. Miñekelőtte a' Városba bé-mentek volna; meg-állapodott a' kísérő Sereg a' Szűz Mária Templománál, melly kívül a' Városon, egy szélesen ki-terjedő térségen volt építetve. A' Király kísértetvén az Orzágnak Nagyjaitól, fel-ment arra a' folyosóra, melly a' Templomnak ajtaja-felett egy kis Királyi-szék formára volt építetve. Mikor a' Királyt a' meg-számlálhatatlan Sokaság e' magas helyen már meg-láthatta, a' Palatínus az új Királyra mutatván, így kiáltott fel-szóval háromszor egymás után: *Akartok e' Magyarok engedelmeskedni annak a' Királynak, a' ki a' Rákos-me-*

sején választatott? Mélyre a' Magyarok három ízben így kiáltottak: *Akarunk!* Úgy látszik, hogy ez a' Tzeremónia helyébe állott annak a' másik Tzeremóniának, melly szerént mihelyt a' Király választatott, egynehány erős Férjfiak fel emelték azt vállaikra, 's úgy mutatták ki a' Sokaságnak. Erről a' Tzeremóniáról nem olvasunk semmit IV-dik László Királynak országlása után, de Erdélyben annakutánna is fel-maradott. — Ekképpen az egész Népnek kiáltása által meg-erősítetvén a' Királynak választatása; nagy pompával meg-koronáztatott. A' koronázásnak pedig minden Tzeremóniáit meg lehet abból az eggyből érteni, a' mellyet Ursin Gáspár a' leg-utólsóról írásban hagyott. 1527ben u. m. Novembernek 3-dik napján, a' Mária' Templomában sok pompás tzeremóniákkal tétettetett a' Korona I-ső Ferdinánd' fejére, más nap pedig, de kevesebb pompával, a' Királyné' fejére is rá-tették azt. Mikor a' Templomba bé-mentek, az Ország' Zászlóit 's Clénódiumait ezek a' Mágnessok vitték. A' Koronát vitte a' Palatínus Báthori István, a' Királyi-Páltzát Perényi Péter az Erdélyi Vajda, Gróf Posnig a' Királyi-kardot, és Dósi Sándor az arany almát. A' Nyitrai Püspök kente-meg a' Királynak jobb-

kar-

kariját és háta-gerintzét szent olajjal. Más Mágnasokkal a' Koronát fejébe tette, 's a' Sz. Sákramentomot a' Királynak kiszolgáltatta ; a' mikor a' Király száz aranyat tett-le az oltárra. A' megkoronáztatás után ment I-ső Ferdinánd Király a' Sz. Péter templomába, melly ide kétfélszáz lépésnyire vólt. Az egész út szélesen bé-vólt vonva veres poztóval, melly annakutánna a' Sokaságnak engedtetett. Innen ló háton ment a' Sz. István Kápolnájába, melly vólt a' hostátban, a' hol fel-szóval meg-esküdt az Ország' Jufsainak 's Törvényeinek óltalmazásokra 's meg-örizésekre. Az esküvés' formuláját olvasta a' Veszprémi Püspök, a' ki akkor az Ország' Cancelláriusa vólt. E' meg-lévén, a' Sokaság nagy tapsolásokkal kiáltozta: *Eljen a' Király!* Innen ment a' Király egy magas halomra ló háton, melly Király halmának neveztetett, 's a' szokás szerént meztelen kardjával vágott az Ország'nak négy szégeleteire, akarván azzal jelenteni, hogy a' Hazát minden ellenségektől óltalmazni-fogja. Ezek meg-lévén, a' vendégség tartatott a' Præpost' Palotájában ; a' hol a' Királynak jobb keze felől ült az ő Testvérje Mária, balja felől pedig a' Királyné, 's a' ő. Ezek vóltak a' Tzere-mó.

móniák, mellyek a' Királyoknak megkoronáztatásokkor gyakoroltattak Székes Fejérváronn. II-dik Maximilian Tsfászár volt a' leg-első, a' ki Posonban koronáztatott-meg. Ennek megkoronáztatásakor az Ország' Palatinusza és az Esztergomi Érsek között egy kis versengés támadt azon, mellyik tegye a' Király' fejére a' Koronát. Ez úgy végződött-el, a' mint a' VI-dik Károly' és Mária Theresia' megkoronáztatásoknak tzeremóniájik is láttatnak bizonyítani, hogy a' Palatinus és az Ország' Prímásza együtt tegyék az Új Király' fejére a' Koronát. — A' Királyok a' magok törvényt-tévői hatalmokat a' koronázástól vették; ez az oka hogy a' IV-dik László' Törvényjeinek nints semmi erejek az Országban, mivelhogy László nem a' Sz. István' Koronájával, hanem más koronával koronáztatott-meg. — Gara Miklós az Ország'nak Palatinusza azt szokta mondani I-ső Mária Királyné alatt, *hogy ha az ökor fején ldtjdtok Sz. István' korondjdt, még is mindjdrd Királyotoknak esmerjétek azt,* — A' mi a' Királynéknak megkoronáztatásokat illeti, I-ső Mária előtt nem koronáztatott-meg a' Sz. István' Koronájával, hanem az Esztergomi Érsek tsak a' jobb vállokhoz értette, a' Veszprémi Püspök

pők pedig egy másik karonával koronázta-meg őket. — Igen sok meg egygyezés van a' Magyarok' és a' régi Frantziák' szokások között. Valamint ezek, úgy a' Magyarok is sík-mezőben gyültek-ölvözve, még pedig fegyveresen: a' ki meg nem jelent, azt keményen meg-büntették. A' Választatott Királyt egy paisra tették, és azon fel-emelvén az egész Sokaságnak ki mutatták. A' Frantziák Afz-fzonymnak soha sem engedték az uralkodást: a' Magyarok engedték ugyan, de akkor a' *Regindt Rexnek*, vagy a' *Királynét Kirdlynak* nevezték. — I-ső Máriától fogva, sok Királynék koronáztattak-meg a' Sz. István' Koronájával. Mikor a' Királyok meg-koronáztattak; ugyan akkor az Országnak minden Törvényjeinek, Jufsainak, 's Szabadságainak is meg-örizésekre meg-eskettettek. Az Esküvésnek formulája, mellyel meg-esküdt Mária Therézia Júniusnak 25-dik napján 1741ben, e' vólt: „ *Nos Maria There-*
fa, Dei Gratia, Hungariæ, Bohemiæ,
„ Croatiæ, Sclavoniæ &c. Regina, Archi-
„ dux Austriæ, Nupta Dux Lotharingiæ,
„ ac Barri, Magna Dux Etruriæ. Qua
„ prælibati Regni Hungariæ, & aliorum
„ Regnorum ac Partium eidem adnexa-
„ rum Regina, juramus per Deum vi-
„ vum

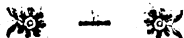

„ vum, per ejus Sanctissimam Génitricem
 „ Mariam Virginem, ac omnes Sanctos,
 „ quod Ecclesias Dei, Dominos, Præla-
 „ tos, Barones, Magnates, Nobiles, Ci-
 „ vitates liberas, et omnes regnicolas in
 „ suis immunitatibus & libertatibus, juri-
 „ bus, legibus, privilegiis, et in antiquis
 „ bonis & in approbatis Constitutionibus
 „ conservabimus, omnibusque justitiam
 „ faciemus; Serenissimi quondam Regis
 „ Andreæ decreta, exclusa tamen et se-
 „ mota Art. XXXI. ejusdem Decreti clau-
 „ sula, incipiente: *quod si vero nos*, &c.
 „ ad verba: *in perpetuum*, &c. observa-
 „ bimus; fines Regni nostri Hungariæ et
 „ quæ ad illud quocunque jure & titulo
 „ pertinent, non abalienabimus, nec
 „ minuemus; sed quoad poterimus auge-
 „ bimus & extendemus, omniaque illa
 „ faciemus, quæcunque pro bono publi-
 „ co, honore, & incremento omnium
 „ statuum ac totius Regni nostri Hunga-
 „ riæ juste facere poterimus. Sic nos
 „ Deus adjuvet, & omnes Sancti. „ A'
 „ melly Magyarúl így esik. Mi Mária The-
 „ rézia, Isten' kegyelméből Magyar Or-
 „ szágnak, Tseh Orzágnak 's a' t. Válasz-
 „ tott Királynéja, esküszünk az élő Isten-
 „ re, a' Boldogságos Szüzre és minden
 „ Szentekre, hogy az Istennek minden Ek-
 „ klé-

klésiáit, az Urakat, Prælátusokat, Bárókat, Mágnásokat, Nemeseket, Szabad-Városokat, 's az Országnak minden Lakosait, a' magok Erőfségeikben, Szabadságaikban, Jussaikban, Törvényeikben, Privilegiumaikban, és minden régi jó és helybe hagyattatott Rendeléseikben megtartjuk, és mindeneknek igazságot szolgáltatunk; a' hajdani András Királynak Végezéseit, ki-vévén a' XXXI-diknek clausuláját, vagy bé-rekesztesét, melly így kezdődik: *Hogy ha pedig mi, vagy valaki az utánnunk következők között, 's a' t. meg-őrizzük.* Magyar Országnak határait, és a' mellyek ahoz tartoznak, meg-nem kifesebbítjük, vagy el nem idegenítjük, de minden erőnkkel neveljük és öregbítjük, és mind azokat véghez viszszük, valamellyeket a' közönséges jóért, az egész Országnak ditsőségéért, 's minden Rendeknek boldogságokért igazán tselekedhetünk. Úgy fegélljen minket az Isten, és minden Szentek.

A Korondnak nevezetesebb viszfzontagságai, 's a' Hazából lett ki-bújdossái.

Az első Szazadokban nem volt a' Koronának állandó helye, azért is a' fokhá-

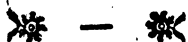

háborús időkben fok kezeken fordúlt-meg. A' rendes maradása, a' mint a' régi Históriakból ki-hozhatjuk, leg-inkább Székes Fejérváron volt, azután pedig Vicegrádon; a' melly Vár mikor építtetett légyen, nem eléggé bizonyos. Minthogy a' Magyarok különös tisztelettel viseltettek a' Korona eránt, és senkit sem tartottak Királyjoknak, hanem csak azt, a' ki azzal koronáztatott meg: innen lett, hogy fokban, rész-szérent pénzzel, rész-szerént más mesterséggel kezekre igyekeztek keríteni. Leg-először is az Imre Királynak Felesége Konstántzia el-vitte ezt magával a' maga Férjének halála után. Azután hogy a' Tatárok be-rontottak az Országba, 's azt egészen elpusztították, lakosait le-vágták, úgy hogy a' kik az ő dühösségektől meg-menekedtek, azok is fűvekkel, ebekkel, matskákkal, 's egyéb útálatos eledelokkal kénytelenítettek életeket táplálni: akkor IV-dik Béla Király a' Sajó mellett lett meg-győztetése után, némelly kintsekkal a' Koronát is Dalmátzia felé vitte, hogy ott magának menedék helyet találjon. E' szörnyű vérontás után, csak nem gyalog men-vén keresztül az Orzágon; segedelmet keresett Frideriknél az Austriai Hertzegnél, a' kihez még az ütközet előtt a'
maga

maga Feleséget 's gyermekeit küldötte
 vólt. De ez nem hogy könyörült vólna
 rajta, hanem úgy bánt vele, mint a' far-
 kas a' báránnyal; a' mi kintse nála vólt,
 attól is meg-fosztotta, 's kényszerítette ar-
 ra, hogy Moson, Sopron, és Vas-Vár-
 megyéket tulajdon keze írásával néki ál-
 tal-adja. Így minden költség nélkül Dal-
 mátziának ment, 's ott lappangott mind
 addig, míglen a' Tatárok, nem találván
 már semmit az egész Országban, a' mit
 fel-prédálhattak vólna, önként magoktól
 ki-takarodtak: Akkor IV-dik Béla vissz-
 jöven, a' mint lehetett az Országot ból-
 dogítani igyekezte. — III-dik Andrásban,
 a' ki Vénétziai Andrásnak neveztetik az-
 ért, hogy Ifjúságában ott neveltetett, el-
 óltatván az Árpád' maradéka, melly olly
 sok Királyokat adott a' Magyaroknak; az
 akkori Pápa VIII-dik Bonifacius, a' ki az
 akkori Frantziai Királyjal Philippus Pul-
 cherrel, vagy a' szép Fileppel sok ideig új-
 jat húzott, magának akarta venni azt a'
 just, hogy a' Magyaroknak ő adjon Ki-
 rályt. E' végre a' Királyságot adta I-ső
Károly Róbertnek, a' ki az Anjou Ház-
 ból való vólt, 's az Ekklesiából való ki-
 tiltatással fenyegette mind azokat, vala-
 kik őtet Királyjoknak nem esméri. A'
 Magyarok, a' kiknek már akkor is vólt

B

án-

annyi eszek, hogy által-látták, melly vezedelmes következései lesznek annak, ha a' Királynak szabad választatását el-vez-tik; tsak azért sem vették-be Károlyt, hogy a' Pápa küldötte, noha küiömben nem lettek volna tőle idegenek. A' Ma-gyarok tehát Királynak választották Ven-ceslaust a' Tséh Országi Királyt, 's meg is koronázták. A' Pápa ezt az Ekklesiá-ból ki-vetette; mellyből a' lett, hogy a' Község előtt kedvetlenségbe esett. Ezt látván még életben lévő Atyja; vissza vitte őtet Tséh Országba, 's vele együtt a' Koronát is el-vitte. A' Pápa újra pa-rantsolt, hogy Károlyt esmerjék Király-joknak; be is jött Károly egyik kezé-ben tartván a' Pápa' Bulláját, a' másik-ban pedig mezítelen kardot; de minden Seregével együtt vissza verettetett. A' Magyarok a' Királyságot ajánlották *Otthó-nak*, a' Baváriai Hertzégnek, olly fel-té-tellel, ha a' Koronát Venceslaustól vissza-szerzi: a' mellyet egynehány esztendő-k múlva fok pénzen vissza-szerezvén, bé-jött Magyar Országba, 's itt, minthogy már az Ország fok részekre vólt szakad-va, eggy részétől meg-koronáztatott, de a' másiktól Királynak nem-esmértetett. Koronás fővel járt Pesten, Budán: úgy szintén a' Koronával együtt el-ment Er-dély-

délybe is, hogy annak Vajdáját Lászlót a' maga részere hajthassa. De az a' Koronát tőle el-vette, áréstomba vetette, 's mind addig ki nem botsátotta, míg a' Királyságról le nem mondott. A' fok vérontások 's viſſza-vonások után meg-eggyeztek végre a' Magyarok abban, hogy I-ső Károlyt Királyjokñak esmérík, de úgy, ha szabad voks által választatík annak. E' végre azért 1308-ban bé-gyűltek a' Nemesek a' Rákos mezejére, hogy a' Királynak választásáról tanátskozzanak. A' Pápa Követje Cárdinális Gentil a' Budai várból nézte ezt a' nagy számú Nemességet, 's minekutánna meg-hallotta, hogy önként hajolnak Károlyhoz; el-ment maga is a' Rákos'-mezejére, ott egy fel-emeltetett székből dítsérte nekik Károlynak természetét 's virtusait, 's a' fok beszéd után azt találta mondani, hogy a' szentséges Pápa az Országrol jól gondolkozott. néki jó Királyt küldött, 's a' t. Erre a' szóra a' Nemesség fel-zúdult, kiáltozott, káromkodott, a' kardját ki-rántotta, villogtatta; mellyre a' Cárdinális meg-rémülvén, elébbi szavait viſſza húzta, 's meg-mondotta, hogy a' Sz. Pápa soha sem fogja magát abba avatni, hogy nekik Királyt adjon, hanem szabad akaratjokból választhatják azt, a' kit akar-

nak. Ekképpen már Károly Királynak választatott; de a' Sz. István' Koronája az Erdélyi Vajdának Lászlónak kezei között vót: a' melyet is hogy hírtelenébe nem könnyű vólta visztázni, tehát a' Pápa Küvetje, mind addig míg másnál lelt, azt a' Koronát profanának, tisztátalannak, 's minden bets nélkül valónak ítélte, 's egy más koronát hozatott, mellyel a' Magyarok Károlyt meg-koronázták, noha már az előtt Esztergomban 1301-ben némelly pártosoktól meg-koronáztatott. De mivel a' Magyarok zúgtak azon is, hogy Károly nem a' valóságos Koronával koronáztatott-meg; hogy a' belső háborúságnak 's vérontásnak eleje-vétettség, az akkori Esztergomi Érsek, Tamás bément Erdélybe, 's László Vajdát részfizerént, keréssel, részfizerént ígéretekkkel annyira vette, hogy nem tsak a' Koronát visztázta-adta, hanem Erdélyt is Magyar Országához kaptsolta. E' fizerént a' Magyar Nemesség 1310-ben újra a' Rákos mezején öszvegyült, Károlyt egy szívvel Királyjanak kiáltozta, 's azután Fejér-várra kísérté, a' hol Augustusnak 27-dik napján a' Sz. István Koronájával meg-koronáztatott. Ez a' Károly igen ditsőséges helyé tette a' többek között Vicegrádot, mellynek pompája tsak nem első vólta akkor Európában.

ban. Itt tartatott az ő életében a' Magyar Országi Korona is, 's ott maradt békefényben majd 1385-ig, a' mikor Kis Károly ott meg-ölettetvén, az ő Felesége Ersébet a' Koronát magához kuporítván, azt Austriába vitte, a' melly is fok vérontásokra szolgáltatott alkalmatosságot. — A' fok belső és külső szüntelen való harczok után Királyjá választotta a' Magyar Nép ama vitéz Hunyadinak Fiját Mátyást, 1458-ban, a' ki akkor Bétsben fogságban tartattatott. Ezt meg-hallván György Tseh Orszagi Király; ki-szabadította őtet Bétsből s vitte Prágába, a' honnan nagy ígéretekre adta vissza a' Magyaroknak, 's arra kényszerítette, hogy az ő Leányát is Feleségül vegye. Ekképpen az ő Atyjainak virtusainak örököse Mátyás Királyjá választatott: de még a' Korona Friderik Római Császárnak kezében volt. Fegyverre keltek tehát a' Magyarok, hogy ezt tőle vissza-vehessék. Sok ezer emberek hullottak el e' darab aranyért: de minek-utánna fok ezren el-vesztek volna is, csak ugyan vissza nem szerezhették, míg nem fizettek érte hatvan ezer arany ecüt. Az alku szerént hat Magyar Mágasok el-mentek Neustadtba, 's a' Koronát vissza-hozták. A' Mohátsi nagy veszedelem után, melly 1616-ban esett, mikor

Soliman Török Tsáfzár az egész Magyar Országot el-pulztította, 's többeket kétféle ezer embereknek rész szerént levágott, rész szerént rab-szíjra fűzött, a' Koronát is kezébe kerítette. Kézbe kerítette pedig ilyen alkalmatossággal, t. i. a' Mohátsi veszedelemkor, mellyben Lajos Király is el-esett, a' Koronának Őrizője voltak Zápolya János, és Prínyi Péter. Az első az Országának egyik része által Királynak választatott 's Várdai Pál Esztergomi Ersek által Fejérváron meg-koronáztatott. De az Országának más része az Austriai Hertzeghez Ferdinándhoz hajolván, az is meg koronáztatott 1526-ban a' Szent István Koronájával, mellyet Prínyi Péter magához kerített, 's Zápolya Jánostól el-álltt. — A' meg-Koronáztatás után nem vitte a' Koronát Vicegrádra, hanem magánál tartotta Siklós Várában, a' hol lakott. Azon közben Soliman Török Tsáfzár be-rontott Magyar Országba, hogy Zápolya Jánost a' Királyságban meg erősítse. Ettől félvén Prínyi Péter, minden kintseivel, familiájával 's a' Koronával, S. Patakra igyekezett menni: de mikor a' Sárvíz mellett egy *Kajdós* nevű faluban *Szekszárd* mellett meg halt, a' Zápolya embereitől elfogtatott 's Pétsre vitettetett. De Zápolya

Iya János nem bízván a' Pétsi Várnak erősségéhez, Prínyi Pétert Familiájával 's a' Koronával együtt a' Kaprontzai Várba Bánffihoz küldötte. Soliman ezt meg hallván parantsolja Bánffinak, hogy Prínyit, és a' Koronát küldje hozzá, mellyet meg is tselekedett. A' Török Tsásfár kezéhez vévén a' Koronát Bétsnek indul, meg szállja azt Sz. Mihály Hávának 26-dik napján 's ostrómolja, mind szent Havának 15-dik napjáig, a' mikor félvén a' téli időtől, Bétset oda hagyta, Budának indult 's ott a' Koronát Zápolya Jánosnak, mint maga Vafallusának által adta. — Egészzen el-bámúl az elme, 's el-keferedik a' szív, mikor ezeket a' fok vér-ontásokat meg-gondolja, 's azon lehet tsudálkozni, hogy ennyi fok vérengező hartzok után, tsak ennyi Magyarok is maradtak, a' mennyin most vagynak Magyar Országon. — Zápolya Jánosnak halála után az ő Felesége Isabella magához vette a' Koronát, 's éppen akkor születtetett Fiját azzal Magyar Országi Királynak koronáztatta; melly is szörnyű fok vér-ontásokra szolgáltatott okot, míg végre Ferdinánd, György Barátnak mestersége által ismét a' Koronát magához kerítette, 's 1551-ben Bétsbe küldötte, és fok elztendőkig kedves Hazáját nem

látta. — A' belső és külső hadakozások ismét dühösköd, én Rudolf alatt; a' Koronát Prágába vitette, hogy több több vizontagságokra alkalmatosságot ne szolgáltasson, a' hol már annak előtte is Ferdinánd után tartattatott. A' II-dik Mátyás a' Magyaroknak sok kérésekre 's kényszerítésekre vissza adta azt nekik, hogy az Országban benn tartattassék. A' mikor a' Posoni Várba helyezettetett. — 1620-ban Betlen Gábor Erdélyi Fejedelem meg-vévén Posont, onnan az Etsedi Várba vitettette. Az ő Hadi-ferége azt javasolta neki, hogy ott mindjárt magát koronázza: de Betlen Gábor húzta halasztotta az időt, 's soká tanátskozott, és a' dolognak vége a' lett, hogy 1624-ben a' Koronát II-dik Ferdinándnak vissza-adta. — Azok a' sok hadakozások, mellyek voltak Leopold és I-ső József alatt, ismét a' Korona eránt nem kevés félelmet okozván; sok ideig az Országon kívül tartattatott az. 1683-ban mikor a' Török Béts ellen ment, Posonból Bétsbe, onnan Lintzbe, onnan Passauba vitettetett; de 1687-ben ismét Posonba vissza hozattatott. — 1703-ban ismét Bétsbe vitettetett, de 1712-ben ismét Posonba vissza hozattatott, a' mikor az Ország' Gyűlésében VI-dik Károly meg koronáztatott, 's
azu-

azután a' hadakozás le-tsendesedvén, a' Psoni várban tartattatott. — 1741-ben, mikor már a' Frantziák el-foglalván egész Austriát, Bétset is ostrommal fenyegették, ez a' drága kints is Psonból, valamint a' Tseh Országi korona is, a' már most kótya-vetyéltetett, le-rontattatott, de még akkor bátorságos menedék helynek tartattatott Komárom' Várába hozattatott-le. De annakutánna tsendesedvén a' szélvész, a' maga régi szállására vissza-vitettetett. 1784-ben Húsvét Innepében, Áprilisnek 13-dik napján II. Jósef Tsászárnak parantso-latjára Bétsbe vitettetett, 's a' Tsászári Kínts-házba helyhezttetett. Úgy látszott mintha a' fellegek is sajnálták volna tőle lett meg-fosztattatásunkat; mert a' mi még az időnek azon tájában szokatlan, rettenetes menydörgés és zápor első volt azon a' napon, mellyen Psonból ki-vi-tettetett. — Az Országnek fokízeni ké-rései 's esedezései után, végre meg-eggyezett benne ő Felsége a' II-dik Jó-sef, hogy ezen drága kints Magyar Or-szágra vissza-hozattassék. Eiebb hogy sem mint le-indíttatott volna, magához hívatta a' Kegyelmes Felség M. Gróf Ke-glevits Jósefet, a' Koronának egyik Or-zőjét, kérdezte tőle: Mellyik napra ha-tározta legyen a' Felséges Cancellária a'

B 5

Ko-

Koronának le-indíttatását? Mellyre mikor a' M. Gróf azt felelte volna, hogy Februáriusnak 18-dik napjára: Ő Felsége megparantsolta, hogy egész díszeliséggel 's pompával vitettsék-le Budára. Az első hintón menjenek két Nemes Test-Őrzők, a' második pompás hintón maga vitettsék a' Korona, az Országnak több Ciénódiumaival kintseivel együtt, és abban senki se üljön; mellette pedig mindenkor két Nemes Test-Őrzők ki-vontt karddal lovagoljanak. A' harmadik hintón üljenek a' Koronának két Őrizői, és az Udvari Titoknokok; az utolsóban pedig ezeknek tselédjeik. A' Kegyelmes Felségnek ezen rendelései szerént, Februáriusnak 17-dik napján dél-után a' Fő Cancellárius M. Gróf PálffyKároly Ő Excellentiája a' Koronának két Őrizőivel, és egyéb Fő Méltóságokkal a' Tsászári Kintses-Kamarába ment; ott a' Koronát és a' több ritkaságokat az arra a' végre rendeltetett ládába bé-rakták; mind a' három kultsaival bé-zárták, 's más nap reggelig a' Kintses-kamarában benn hagyták. Februáriusnak 18-dik napján a' Kintses-kamara előtt meg-jelentek nagy számú fokaságnak közepette a' le-mentelre rendeltetett hintók; 's eggyfzersmind azok a' személyek is, a' kik a' Koronát le-fogják kísérni Budára,

ra,

ra, u. m, a' Koronának két Őriző! M. Keglevics József és M. Nádasdy Mihály Grófok, két Udvari Titoknokok, u. m, M. Pálffy és Névery Urak; a' Nemes Magyar Test-Őrzők közül hatan, u. m, Soki Májor, Dótzsi Kapitány, Ferdinánd Rédli, Thaddeus Stermenszky, Bótsmegyei Sámuel, és 'Sigárdy György Urak. Akkor a' Kints-kamarából a' láda a' leg-pompásabb hintóra Magyar Nemes Urak által ki-hozattatott, 's a' tolongó Sokaságnak közepette nagy pompával, sok Méltóságoktól, Nemes Uraktól, 's más rendű emberektől kísértetvén, Bétsből ki-hozattatott. Minthogy pedig három nappal az előtt Póson, Győr, 's a' több útban lévő Vármegyékre Staféta küldetett, hogy az Országnek ezen drága kintsét mindenütt kéz-tapsolásokkal 's díszes készülettel fogadják: azért is, a' mint az időnek rövidége engedte, mind Póson, mind pedig a' több Vármegyék erre az örvendetes napra különösen készítették magokat. Példásképpen ki-mutatta leg-elsőször is Póson és Moson Vármegye ezen való szívbeli örömet, és semmit el-nem mulatott azok közül, mellyek Hazánk-
nak ezen víg napját még a' későn követ-
kezendő maradék előtt is örökké emlé-
kezetessé tehettek. A' Póson és Moson
Vár-

Vármegyei fő és alábbi Nemesség Februáriusnak 18-dik napján jókor reggel betakarodott. Ezekhez kaptsolták magokat Poson Városának ki-rendelt Férfitjai, 's a' Törvényt-tanulók *T. Fleischacher* Úr alatt. A' Magyar Nemességet commendírozta a' Vármegyének Nagy érdemű Vitze Ispányja *Makripoddry* Úr. — A' Mágnaílok és főbb Nemesek között e' következők is jelen valának: Gróf *Amadé*, G. Csáki *János*, G. Csáki *Jmre*, G. Csáki *József*, G. Csáki *Lajos*, G. Csáki *Emmanuel*, G. *Czapáry József*, G. *Erdödi Sándor*, G. *Erdödi Antal*, G. *Eszterházi Károly*, G. *Forgács Miklós*, G. *Festetics*; *Jezernitzki* Úr, G. *Keglevits Károly*, *Bárány Malonyai*, B. *Morositzky*, B. *Neszer*, *Órmódi*, G. *Szétsényi Ferentz*. 's a' t, A' számos Vármegyei és Városi Nemesség meg-állapodott először Országunk' Primás-sa H. *Battyáni József* ö Eminentziája' palotája előtt, hogy ezen nagy méltóságú Hazafihoz a' maga méltó tiszteletét bemutatssa, mellyet is e' drága Méltóság igen érzékenyen fogadott. Onnan takarodott M. Gróf *Forgács Miklós* Úrnak palotájához, 's azután Magyar muzsikának zengése alatt, ki-terjesztetett zászlókkal, a' Dunán öt hajókon által költözött. A' Nemesség két osztaílyokba állott, a' Mágnaísi

nási Rend pedig, melly a' maga pompás öltözetével 's lóra való készületével mindeneknek szemeiket magára húzta, M. Gróf *Forgáts Miklós* Úrnak vezérlése alatt különös zászló állját formált, és három hajókon takarodott által a' Dunán. Mindenik Rendnek Magyarorszan öltözött Trombitásai voltak. Mindenik Mágásnak két két pompásan öltözött Húszár lovaglott utánna. A' Magyar Dámák is le-vetkezvén idegen tollaikat 's költsönözött köntöfeiket, Magyar ruhába öltöztek, és a' Kőfőnek el-fogadására kotsikon ki-indultak. Minekelőtte a' Dunán által mentek volna, mindnyájau öszve gyűltek a' Gróf *Forgáts* palotájának folyosóján; kiket látván a' Pósoni köz-nép, nem győzött eléggé tsudálkozni azon, ezen díszes Magyar öltözeteket miképpen tserélhették fel Magyar Affzonyaink a' Német öltözettel. Mind a' nagyobb mind a' kisebb rendű két Nembéli Nemesfég által-takarodván a' Dunán, tizenkét óra után meg indult az Ország határa felé, a' hová Hazánknak ezen fokot bűdosott kedves kintse, három és négy óra között el-érkezett. Melly látásra durrogni kezdtek a' külön külön helyekre elrakott mozsarak, és meg-szóllaltak Póson Városának minden harangjai. Fő-tiszt. M.

B.

B. *Prényi* Esztergomi Kánonak Úr fontos Magyar Beszédet mondott, melly a' Sz. Koronához, annak Örizőihez, és a' jelen lévő Rendekhez volt intézve. E' megjelenén, megindult a' Koronával az egész örvendező Sokaság; a' Lovasság mind ki-vontt karddal, 's öröm kiáltások, ágyú durrogások, trombita harsogások között útját *Köptsén* felé intézte: mellynek határán rövid ékes beszéddel fogadta volna Főtiszt. Györi Prépost *Geiger* Mátyás Úr a' Sz. Koronát, a' kit M. Györi Püspök *Fengler* József Úr küldött oda, hogy ez által is a' Magyar Nemzethez 's Koronájához való szerezetét nyilván valóvá tegye, ha a' nagy szeltől, és már az *Esztergomi* Káptalantól küldettetett Orátor-nak hathatós Órártiójának hosszas voltától meg nem akadályoztatott volna. Megérkezvén a' Korona H. *Eszterháznak* Köptsénben lévő kastelyjának ajtajához, *Fiscalis Ferentzi Mihály* Úr egy jeles Órártióval köszöntötte azt, melly idő alatt a' Köptséni Esküdtek ki-fogták a' Koronát vivő hintóból a' lovakat, és öröm kiáltások között magok vonták azt a' Kastélyba. A' ládát pedig némelly fő-Nemes Urak ki-vévén a' hintóból, a' már számára ki-rendeltetett pompás szobába vitték; a' hol is a' Rendeknek kérésekre mint-

mintegy egy óráig a' nézésre ki-tétet-
tetett, annakutánna pedig ismét a' ládába
bé-zárattatott. Ekkor seregestől mentek
a' Fő-Rendek és Nemesek a' templomba,
hogy a' Mindenhatónak ezen kegyelmes-
ségéért hálákat adjanak, és Felséges Urunk-
nak életéért esedezzenek. Onnan haza-
térven Vatsorához ültenek, 's azután a'
Kastély körül számos Nemeselek az éjtsza-
kai vigyázásra önként ajánlották magokat,
és egész virradtig Hazánknak betses kintse
mellett ők állttak. Más nap reggel ismét
a' Korona egy kevés ideig a' nézésre
ki-tétettetett, 's azután el-zárattatván a'
hintóba le-vitettetett, és a' Nemességtől
a' határig el-kísértetett. Sok Németek
jelen voltak e' pompán Ausztriából és Béts-
ből, a' kik azt eléggé bámulni nem
győzték; dítsérték a' Magyar Grófoknak
's Grófnéknak Magyar öltözetjeket. Nem
kevésé tetszettek nekik a' paripáknak
ugrálásaik, és a' meztelen kardoknak vil-
logtatásaik. Óváron, Mosonyon, 's más
Helységekben is elő vették a' Nemesek
's lakosok mind azt a' készületet, melyet
kívánt illy kedves Vendégnek érkezése.
— Számos Nemesek ki-vontt karddal ló
háton mentek a' Korona előtt mind addig,
míg a' Győr Vármegyei Nemességnek
által adták azt. — Minémű pompával fo-
gad-

gadta légyen T. Győr Vármegye 's Győr
 Városa ezen szintén hat esztendeig Hazá-
 ján kívül lakozott, de már oda vißza-tert
 Nemes Vendéget, meg-lehet ítélni eggy-
 érdemes Úrnak szórol szóra ide iktatta-
 tott leveléből. „Szabad Király Győr
 „Városa olly készülettel ülte a' Haza'
 „kebelébe vißza-térő Magyar Koronának
 „Innepét, hogy a' Hazafiui buzgóság'
 „jelesebb példái közzé számlálhatni Nem-
 „zetünk' újulásán fel-éledett érzését. Már
 „csak azon örvendetes hírnek hallására,
 „hogy olly drága kints közelget feléje;
 „tapsoló örömet tette nyilván valóva
 „az egész Város, a' szomszéd vidékkel
 „eggyütt. A' Sz. Koronát, melly előtt
 „Győr Vármegyének határán a' lovagló
 „Nemesség Gróf *Eszterházi* és *Festetics*
 „Uraknak vezérlések alatt nagyságosan
 „jeleskedett; a' külső város' végén Ma-
 „gyar öltözetben fel-fegyverkezve várta
 „két zászló alatt az *Új-Városi* Polgárság,
 „*Hajmel* Tanátsbéli Úr', mint második
 „fő-Strazsa-mester Kormányozójával egy-
 „gyütt. Az ott ki-süttetett mozsárok-
 „nak durranásokra, leg-ottan ropogtak
 „a' Város' bástyáin lévő több mozsárok
 „és ágyúk is, és meg-húzottak minden
 „tornyokban a' harangok. A' belső-Vá-
 „roson, vagy is a' Váron kívül, fegy-
 ver-

„ verben állott a' belső Városi Polgár-
 „ ság, *Hegedűs* Tanátsbéli Úrnak a' Vá-
 „ ros Kapitányjának, mint első Fő-Strá-
 „ zsa-mesternek vezérlése alatt. Elöl volt
 „ a' Magyar Polgárság két zászlók alatt,
 „ 's nyomban utánna a' Német Polgárság,
 „ ugyan az is két zászlókkal. A' Nem-
 „ zeti iskolabéli Ifjúság is sorba ki áll-
 „ ván, illy örvendező szókkal fogadta
 „ a' Sz. Koronát: *Eljen a' Magyar sza-*
 „ *badság!* A' Bétsi kapu előtt lévő híd-
 „ nak végén állott a' Papság 's a' Nemes
 „ Káptalan; 's a' Korona' hintója előtt
 „ jött mind párosan a' bé-menetelkor, a'
 „ Püspöki ezüst Kereszt alatt. Szinte a'
 „ kapu tövében két felől rendben állott
 „ a' Győri Tanáts ékes Magyar öltözet-
 „ ben, és maga meg-hajtásával mély
 „ tiszteletet adott a' Sz. Koronának. A'
 „ zászlók mellett mindenütt zengedezett
 „ a' dob, síp, trombita, és mezei mu-
 „ zsika szerfázatok. A' Koronát vivő hin-
 „ tót Magyar Nótákat pengető Mu'siká-
 „ sok követték. Közbe közbe így kiál-
 „ totta örömét a' minden részről öfzve-
 „ tódúlt nép: *Eljen a' Magyar Szabad-*
 „ *ság!* Nem eshetett meg eggy kis zür-
 „ zavar nélkül ezen örvendetes tisztes-
 „ ség-tétel, mert a' kapun való által-me-
 „ netelben a' Nemesség azt kívánta, hogy

C

„ a'

„ a' Korona a' Városnak főbb útszáin vi-
 „ tetvén, az Öreg-templomba helyhez-
 „ tésék, a' Papság pedig a' Nemelségnek
 „ engedni nem akarván, a' kaputól egye-
 „ nesen a' Várba törte rövidebb útját.
 „ Fel-érvén a' Korona a' Püspök' épületé-
 „ hez, midőn már szinte le-vétetett vól-
 „ na, ott termett a' Nemelség, és meg-
 „ tsalattatásán való meg-illetődéssel fel-
 „ kiáltott nagy szóval: *Nem engedjük!*
 „ *nem engedjük! az öreg Templomban*
 „ *vagyon a' helye, azon az öltáron,*
 „ *a' hol Sz. László Király' Kaponydja*
 „ *tiszteltetik, a' melly Főn valaha már*
 „ *ez a' Sz. Korona meg-nyugodott, Melly*
 „ *kívánságát a' Nemelségnek a' Korona*
 „ *Örzök jóvá hagyván, ezt a' drága Kin-*
 „ *tset ki-tették a' tisztelettel oda járuló*
 „ *népnek élő szemeivel való nézésére.*
 „ *Ezek szinte hatodfél óra tájban estek.*
 „ *Mihelyest bé-fetétedett, az egész Vá-*
 „ *ros Inneplő világosítások által mint egy*
 „ *vetekedni látfszatott a' fényes nappal.*
 „ *Először is a' Város Háza' ablakain min-*
 „ *denütt a' két szárnyakon két két he-*
 „ *gyesen végződő koszorús és világok-*
 „ *kal tsillogó oszlopok láttattak. Ezt kö-*
 „ *vette a' Rajzoló Oskola. A' közép*
 „ *ablakon, kékes égen arany lángú nap*
 „ *ragyogott, mellyet ez a' fellyül-írás*
 „ *te-*

„ tetézett. *Napunk' virradtsa*; alatta pe-
„ dig ez olvastatott: *Egünk' derűlése*.
„ A' két közelebb lévő ablak csak égő
„ gyertyákkal világoskodott; a' két szel-
„ sön pedig ezek a' fenn-írárok látzotrak
„ ragyogó lángokkal: *Törvényünk' ereje*.
„ *Hazánk' újúldsá. Szabadság' épsége*.
„ *Nemzetünk' élete*. Ezen Oskolának Ta-
„ nítója, ama szép igyekezeteiről már
„ az egész Hazában esmeretes Férjfiú
„ Tisztelendő *Révai Miklós Úr*, itt is
„ különösen meg-mutatta, melly igen
„ érez a' szíve a' Magyarságért. Mineku-
„ tánná így fel-ékesítette volna oskolá-
„ ját: ugyan azokat a' Magyar Hegedű-
„ söket már előre meg-fogadván, kik a'
„ bé-járó pompánál a' Korona' hintóját
„ követték, a' tanuló apróbb Ifjúságnak
„ is muzsikát tartatott. Az egész Vá-
„ rosban egyedül nála lévén Magyar He-
„ gedűsök; mind oda gyűlt nem csak a'
„ Polgárság, hanem a' Nemességnek is
„ nagyobb része. Mindnyájan örömmel
„ nézték, 's kivált a' Nemések között fo-
„ kan T. Révai Urat meg-ölelték 's meg-
„ tsókolták, hogy maga ezen alkalmatos-
„ sággal tisztefséges Magyar ruhában lé-
„ vén, (mellyet a' Papság is nagyobb il-
„ lendőséggel meg-viselhet Hazánkban,
„ mint sem a' Németet) a' kisdedekben

„ is úgy elefztgette a' Magyar érzést, és
 „ Koronánk haza térése' idéjenek ezzel
 „ az innepléssel is igyekezett szíveikbe
 „ mélyebben bé-óltani örvendetes emlé-
 „ kezetét. Onnan azután ki-indultak Mu-
 „ zsika szóval a' Püspök' udvarába , a'
 „ hová az Udvari Kápolnába által-vite-
 „ tett a' Korona hálásra , és egész éjjel,
 „ egyéb Ör-állókon kívül , a' Nemesség-
 „ nek színeből óránként más más két Férj-
 „ fiútól , és szintén úgy a' Tanátsból és
 „ a' Városnak Eleiből annyi más más Pol-
 „ gártól ōríztetett ki-vontt karddal. Ott
 „ T. Révai Úr a' Kápolnának eránnyába
 „ ismét három Magyar Nótát vonatott.
 „ Szűk volt a' külömben tágas Udvar a'
 „ nagy Sokaságnak , melly az Ifjúságot
 „ követte , és eggyütt zengette ezen ör-
 „ vendező kiáltást : *Eljen a' Magyar sza-*
 „ *badság!* Meg-járták azután muzsika szó-
 „ val a' Városnak minden főbb útfzáit.
 „ Öröm volt látni , miként a' Városiak-
 „ kal , és némelly Nemesekkel , a' faluk-
 „ ból bé-jött szürös és botskoros pór nép
 „ is járta aprózva a' Magyar tántzot a'
 „ térséges útfzákon. Járt fel 's alá e-
 „ gyéb mezei fúvó muzsika is. Neve-
 „ zetesen vezetett eggyet a' Tanátsnak
 „ és a' Polgárságnak színe , kik a' kised
 „ Ifjúságot is tántzoló Palotájokban meg-
 „ lá-

„ látogatták volt; és meg-járták nálok
„ a' verbunkot. A' Püspöknél volt azon
„ kívül a' fő-muzsika a' Vatsora alatt.
„ Ez a' Nagyság a' Korona' Kísérőit,
„ egyéb hivatalos vendégekkel egyetem-
„ ben, mind az első mind a' második
„ asztalnál olly készüléttel fogadta, a' mint
„ eggy örömet vendéglő Nagyságtól ki-
„ telhetett, és a' mint az ilyen jeles
„ inneplés kívánhatta. — Vóltak a' Vá-
„ rosban, a' már említettteken kívül,
„ egyéb nevezetesebb világosítások is,
„ mellyek ugyan T. Révai Úrtól szár-
„ maztak. Dozler Patikáros Úrnál lát-
„ szatott ékes színekkel ki-írva a' Ma-
„ gyar Korona, alatta Magyar Ország'
„ Tzímére, 's két-felől e' következő írá-
„ sok; jobbról: *Óhajtdsunk' tzielja. Se-*
„ *bünk' orvoslása. Balról: Panaszkunk'*
„ *szünete. Örömünk' kezdete,* — Müller
„ Könyv-áros Úrnál a' felső renden lévő
„ közép ablakon fénylett arany színben a'
„ Korona; felette vólt ez az Írás: *Redi-*
„ *viva Libertas*; alatta: *Hungarorum*
„ *Vita.* Az első renden, hol a' Magyar
„ olvaso-Könyvház vagyon, ez az írás
„ olvastatott: *A' józan Könyv-olvasás*
„ *neveli a' Szabadság' érzését.* Hasonló-
„ képpen vólt a' Korona Conelder Ke-
„ reskedő Úrnál illyen Írásokkal; fel-
„ lyül *Regni salus*; alól: *Legum Robur.*

„ De leg-szebbet látott az ember *Pla-*
 „ *tzer* Kereskedő Úrnal. Mind a' négy
 „ ablaka példázó képekkel ékeskedett.
 „ Az elsőn láttatott a' Békétség' Templo-
 „ ma, a' hová indultak olaj-fa ágakkal a'
 „ kegyes Szűzek. Itt.fellyül ez az Írás
 „ vót: *Rediviva Securitas*. A' másodi-
 „ kon az égben lebegett Magyar Ország'
 „ Tzímére, alatta a' Tengeren vóltak az
 „ ide 's tova járó, 's portékákkal terhes
 „ hajók. Itt ilyen Írás olvastatott: *Ani-*
 „ *má Commerciorum*. A' harmadik hálá-
 „ adó áldozatot mutatott, ilyen Írással:
 „ *Placato Coelo*. A' negyediken két ba-
 „ rátságosan öfzve-fogódott kéz vót il-
 „ lyen írással: *Concordi manu*. A' Bétsi-
 „ kapunak ellenébe, Pitmer Doktor Úr
 „ a' maga szállásán ki-íratta a' Magyar
 „ Koronát nagyságos kárpittal, melly kö-
 „ rül ezek a' Versek olvastattak, (a' ma-
 „ ga elméje' szüleményje, mivel ő a' Tu-
 „ dományokban gyönyörködő egygy Úr)
 „ *Felici fato Regni Diadema redemptum:*
 „ *Præfidio Huius Gens Hungara tuta ma-*
 „ *net*. A' nagy piatzon lévő Káve-ház
 „ is mutatta két ablakain a' Magyar Ko-
 „ ronát, és középen az ajtó felett a' Tzi-
 „ mert. Végtere a' Várban is ragyogott
 „ egygy magas ablakról az Udvari Kápolna
 „ felett, a' hol a' Korona vót, ez a' fenn-
 „ írás: *Sacræ Regni Coronæ restitutæ*.
 „ Mi-

„ Mikor a' Koronát az öreg Tem-
 „ plomban le-tették, Fő-tisz Hollósi Ká-
 „ nonok Úr ékes Magyar Beszédet tartott;
 „ melly tellyes volt Hazafiúi érzéssel.
 „ Más nap 7 óra tájban reggel, meg oh-
 „ lyan pompával, millyennel az előtt való
 „ estve fogadták, el-kísérték a' Koronát,
 „ a' fegyverben álló Polgárság, a' Nemes-
 „ ség, és a' Papság, nem különben ma-
 „ ga a' Püspök is, 6, lovas inneplő hin-
 „ tójában 's a' t. —

Tekintetes Komárom Vármegye is
 nem volt utólsó ennek a' nemes bűjdosó-
 nak illendő pompával való fogadásában.
 Számos Nemesek lóra ülven, rész szerént
 Gönyűig, rész szerént Átsig ki-mentek
 elébe, 's meztelen karddal vágattak előt-
 te. A' Gönyűn meg-jelent Nemességet
 maga commendírozta M. Gróf *Eszterházi*
Károly, 's maga is ló háton jött a' hintó
 előtt egész *Átsig*, a' hol a' pósta lovak
 ismét újítottak. Onnan is sok Nemesek-
 től ki-vontt karddal kísértetvén, meg-ér-
 kezett a' Korona Komárom alá Új-Szőny-
 be, a' hol, különben is igen kellemetes
 idő lévén, a' Városnak színe, mind Férj-
 fiák mind Asszonyságok szép Magyar
 köntösbe öltözve készen várták annak ér-
 kezését. A' Lovasokat commendéroz-
 ta T. Tajnai János Úr, a' fegyveresen
 két rendbe álltt Lakosokat pedig a' Város-

nak Fő-Bírája , N. Urbényi József Úr. Ki-
szállván a' hintóból a' Koronának M. Ö-
rizői, rövid, de ékes Magyar beszédeket
intézett hozzájuk, Tisztelendő Kís Mi-
hály, Kotsi Káplány Úr.

Minekutánna a' lovakat meg-változ-
tatták , sok tapsolások , víg kiáltások ,
muzsika zengések , puskáknak és mozsá-
roknak dürgéseik között indult a' Koro-
na *Nefszemely* felé, a' hová fokban villogó kar-
dokkal kísérték azt. Ott is a' Komáromi
Nemesiségnek egy más tsapatja készen
várta azt: nem különben Nyerges Új-fa-
luban is , a' kik egész Esztergomig előtte
lovagoltak. Ezek között voltak a' többek
között T. Hegyi Mihály, T. Hufzár László,
T. Czina János, és más Nemes Urak.

Már előtte való nap Esztergomba ér-
kezvén Országunk' kedves Prímásza Car-
dinális Battyáni József Ő Eminentziája,
az ott lévő Izámos Urakkal 's Nemes Ha-
zafiakkal együtt minden szükséges ren-
deléseket meg tett , hogy ez a' betses
Vendég minden lehető pompával fogad-
tassék. Estve későtskén érvén oda a'
Korona , a' meg-világosított ablakok 's
az útfán égő szövétnekek olly nagy vi-
lágosságot tsináltak, mintha fényes nappal
érkezett volna bé. Az utszákra ki-gyü-
lekezett fokaság kéz tapsolásokkal 's öröm
kiáltásokkal fogadta az Orzágnak e' ked-
ves kintsét, és az azt bé-kísérő Méltósá-

gokat. Ő Eminentíája az Érsek megvendégelte a' Fő-Uraságokat; minden házak csak nem egész éjjel megvilágosítva maradtak, és három helyeken mesterséges tüzek (Feuerwerk) égtek, melyekben az egész Hazának közönséges örömét lehetett olvasni. — Esztergom Vármegyében és Városában lett fogadtatásáról a' MagyarKoronának, így ír egy ott lakozó Tudos Hazafi. Egész Esztergom Vármegyében, a' merre elvitettetett a' Sz. Korona, majd eggy majd más tsomó Nemesség kísérté azt mindenütt, felváltván eggyik a' masikat a' kísérésben. A' Városon fellyül várta *Kondé József* Szolga Bíró Úr 60ad magával, a' ki azt Esztergom Városába béis vezette. De onnan is ki mentek elébe a' Királyi Városból száznál felesebb számú Lovasok, *Pauer Addm* Kapitány Úrnak, és ugyan annyi Gyalogok, *Latesits Pál* Tanátsbéli Úrnak kormányozások alatt, mind tsínos öltözetekben; nem külömben az Érseki vagy *Belső Városból* is sok fegyveresek, 's az Érsek' katonái eggy forma zöld ruhában, a' kik nem kevésse nevelték a' pompa' fényességét. Azonban három száz eggy forma Magyar fejer ruhában díszeskedő, hajokat rózsaszín pántlikákkal ékesített, kezeikben pedig égő viasz-gyertyákat tartó Szüzek készen várták a' Város' végén két sorban azon

drága Kíntsnek el-érkezését. — Feb. 10. napjának estvéli 9. órája vala az a' fze-rentsés idő izakasz, mellyben a' Sz. Korona Esztergom' határába bé-ért. Akkor el-kezdték mindenfelől durrogni az ágyúk, meg-fzöllaltak a' Városnak minden ha-rangjai, 's ki-omlott a' már külömben is egész dél utántol fogva talpon állott nép, Hazánk *Palladiomának* meg-tisztelesére. — Urunk' születése után ezeredik éltendőben hozatott a' Sz. Korona először Esztergom-ba. Tsak el-lehet gondolni, hogy nagy vólt akkor itt az öröm; de merem mon-dani, hogy most nem vólt kisebb. — Drága Kintsünknek a' Városhoz lett ér-kezésével; az ágyúk' ropogásával, a' trom-biták' harsogásával, 's dob síp, muzsika, szóval elegyedett víg kiáltások töltötték-bé a' levegő-eget. — Örömnék könyvei gürögtek-le fok ortzákon. Illyen örven-dezések között bé-vitetett a' Sz. Korona a' Városba, fok gyertyák' 's szövétnekek' tsillámló világa között. Elöl ment a' Lovaság 's Gyalogság; két oldalról az em-lített ékes Magyar Szüzek. Azonban mind elől, mind hátúl. mind oldalvást ment az egész Város, fok más kül-földiekkel együtt; úgy hogy a' leg-fzéle-sebb útszán tsak alig alig haladhatott a' menetel a' Káptalan' Háza felé: melly-nek udvarába nem kevés ügygyel bajjal bé-

bé-érkezvén a' Sz. Korona' hintója, azt követték az *Esztergomi és Hont Vármegyei* Uraságok, kiket *TT. Sísai Károly és Majthényi László* Vitze Ispány Urak vezettek. Ezek ki-vévén a' ládát, melyben Hazánk' drágaságai valának, a' hintóból, az elől ment Korona Örzők, két Udvari Titoknokok, és hat Nemes Test-Örzők után magok vitték-fel azt azon Királyi módra fel-készített, 's meg világosított szobába, melyben az előtt a' Prépost lakozott, 's le-tették egy drága borítékokkal bé-vontt asztalra; különös örömmel tévén vallást a' felől, hogy életben kedvesebb terhet nem emeltek. A' ládának le-helyhetése után, olly ékes Magyar Beszédet mondott Fő-tisztel. Vicarius Gen. Úr, mellyel minden Hallgatóknak örömöket még nagyobbra tetézte. Elő-adta tudniillik az okokat, miért viseltek a' Magyarok más Nemzetek felett mindenkor olly nagy tisztelettel ezen Királyi éketséghez a' Koronához. Ezen okok között fő-képpen azt említette, hogy a' Koronának forsával a' Közöséges böl-dogságnak forsa is, igen együtt járt mind eddig. — Ezen Beszédre, kevés de igen fontos szókkal válaszolt Magyarúl az öregebbik Korona Örző; melly feleletet közöséges öröm kiáltások 's tápsólások váltottak-fel. Azután ki-vétetett ládájából

ból a' Sz. Korona, és mindenek' szemléléseknek tárgyává tétetett. A' *Te Deum* temérdek fokaság között estvéli 10 órákor el-énekeltetett; hasonlóképpen más nap dél előtt is ugyan tíz órákor; minekutánna t. i. reggeli hetedfél órákor hasonló pompával vitetett volna ki a' Buda felé utazó Sz. Korona, mint a' millyennel hálásra fogadtatott vala. — A' 300 Szűzekre nézve ez a' különbség volt reggel, hogy viafz gyertyáik helyett tzipra fátskákat vittek kezeikben. — *Kondé* Szolga Bíró Úr egész' Dorogig ment hatvanod magával a' Sz. Korona előtt. — Hát azt az örömet és pompát, mellyel Buda' vára, a' Város, és az egész Vármegye ezt a' Nemes Bújdosót fogadta, kitsoda írhatná-le illendőképpen? Ezt a' bújdosót, mellyet Buda vára soha sem láthatott azolta, mifólta a' Zápolya János' Felesége Isabella a' maga Férjének halála után Erdélybe magával bé-vitte. — Legelőször is a' Pesti és Budai Uraságok és Dámák mindnyájan díszes Magyar ruhákba öltöztek, hogy ez a' Hazánk' fő dicsősége a' náluk leendő állandó maradást annál inkább meg-kedvellhesse, Bé-gyűjtettek Budára a' Kunságnak, Jázságnak, Pest Pilis és Sólt Vármegyéknek Színeik. Azután a' nyomtatásban előre Budán kibotsáttatott rend-tartás szerént, hogy semmi-

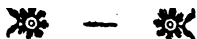
mi zűrzavar ne támadjon, e' következendő pompával vitettetett-bé a' Korona Budai Városába, dél-utánni három és négy óra között. Íször. A' Vármegye' Kapitánya a' *Pilisi* járás' fő-Szolga-bírájával, 's 8. Vármegye katonáival a' Megye' határáig a' Koronának elébe-mént; onnan Vörös-várig előtte-lovagol, és ott megállott. Leg-ottan az ó *Budai és Szentendre* Lovasok egy forma ruhában megjelentek, az elébb meg-nevezetteket felváltani. és úgy mint elől-járó Sereg, a' Korona előtt egész a' *Kerek* nevezetű Fogadóig lovagoltak. 2szor. Azon a' tajon várakozott az egész Lovas Nemesség a' Vármegye Deputátusaival együtt a' Koronára; mellynek el-érkezésével egy arra a' végre ki-neveztetett Kánonok Úr, a' két Korona-Örzökhöz el-fogadó Beszédet tartott. — E' meg-lévén, a' Substitutus Vitzeispán vezette a' hat egyenlő-öltözetű Nemes Lovasokból, úgy nem különben a' *Szentendre*iekből és ó Budaiakból állott elől-menő Sereget. Azután következtek azon szekerek, mellyek a' kísérés végett a' Korona' elébe mentek; ezek után ment a' nem egyenlő öltözetű Nemesség a' Korona előtt; az egyenlő Nádor Ispány Bandériuma pedig a' Korona után erefzkedett. Ezen rend tartott egész *Neustift* nevezetű külső Városig. Ott

a'

a' *Budai* egyenlő ruhás Polgár Lovaság az ó *Budai* és Szentendrei Lovasághoz kaptsolta magát, a' fellyebb nevezett szekerek előtt, és követte útját a' többekkel együtt a' primáriális épület mellett; a' honnan kezdvén a' Kis Papok és egyéb Szerzetesek, rendbe állottak az új Ispótyály mellett, és ott fordult jobbra a' Bétsi kapu felé. — Az Universitas, és Budai fő Gymnásium kaptsolta magát a' Szerzetesekhez, a' meg nevezett Bétsi kapu felé. 3szor. Ugyan ezen kapunál, az egész Budai Magisztrátus és a' Választott Polgárság meg-jelent, és közöntő Beszédet tartott; ezen kapun belől renben állottak a' Budai Polgár gyalog Századok, melyekhez tsatolták magokat a' Pesti 7. Polgár Századok, és mihelyt a' Korona előtt menő Lovaság el-érkezett, tovább a' Káptalan' útszáján a' Hely-tartó Tanács épületéhez nyomúlt, onnan pedig a' Gróf *Brunszvik* háza előtt a' Paráde Piatznak ereszkedett, a' hol a' Pesti Polgár Századok innen-tult tsináltak, a' Budaiak pedig a' fegyver-ház' piatztán jobbra olly módon állottak-meg, hogy ugyan ott bal felől a' Katonaság helyt-foglalhatott. 4szer. Az elől menő tsapat egész a' Királyi Várhoz ment; onnan, meg sem állván, az új-kapun le-húzódot: a' Nádor Ispány Banderioma pedig a' Vár piatztán, a' bal kapu-

punak eránnyában rendbe-állott. 5ször.
 A' Korona az arra rendeltetett Nemések
 által a' fő gráditson a' nagy palotába fel-
 vitetett; a' Dikastériomoknak, úgy nem
 különben az egész Nemességnek, Depu-
 tatusoknak jelen léteben ki vétetett, ek-
 képpen a' régi vasból készült ládába zárat-
 tatott, és az arra rendeltetett Szobába
 ugyan azon Nemések által bé-helyhez-
 tetett. Már előre bé-gyültekide, Ő É-
 minentziája az Érsek, a' ki Esztergom-
 ból Budára is el-ment, az Ország' Bírāja,
 más Méltóságokkal, és az első rangú Dá-
 mákkal együtt; a' hová a' helynek szo-
 rofsága miatt, fenki is az előre ki-
 oasztott billéteknek mutatások nélkül bé nem bo-
 tsattatott. Minekelőtte a' vas ládába a'
 Korona bé-zárattatott volna, az Ország' Bí-
 rájának M. Gróf *Zitsi Károly* Ő Excellen-
 tziájának rövid de fontos Beszéde után,
 az egész Sokaságnak meg-mutattatott; ö-
 röm kiáltások, kéz-tapsolások, ágyú har-
 sogások, 's muzsika zengések között a'
 ki-rendelt helyre bé-vitetetett. Azután
 három rendű Őrizőknek által-adattatott:
 a' belső Őrizők voltak Nemések, a' kül-
 sőbbek *Pesti* és *Budai* lakosok, a' kívül-
 ről állók pedig Katonák. — A' követke-
 zendő éjjel egész Buda meg-volt világo-
 sítva, és igen sok ablakok, nevezetesen
 pedig a' Kávé-ház példázoló és elmés raj-

zolatokkal ékeskedtek. A' Városháza előtt nagy világofságot tsináltak a' sok szövétnekek, és a' szegénység' számára több ötven akó veres és fejér bornál magas helyről tsapoltatott-le. Az Ország Bírája Gróf Zitsi Károly Ö Excellentiája más fél száz Fő-Vendégekre terítettett asztalt, és azokat gazdagon meg-vendégelte. A' mi ezt a' vig Innepet mindenek felett ékesítette, e' volt az, hogy semmi rendeletlenség a' Városban nem esett. A' következő Hétfőn, u. m. Februáriusnak 22-dik napján, ő Eminentziája az Ersek a' Fő-templomban a' *Te Deumot* el-énekeltette; a' mikor ott minden Méltóságok 's Generális Barkó a' Fő-Hadí Tisztekkel, és a' főbb rangú Dánák meg-jelentek. Az egy forma öltözetű Nemes Örző Sereg, a' Budai Lovaság és Gyalogság egyverben állt a' Fő-templom előtt, és háromszori Salvét adott. Ugyan ekkor is nagy ebéd volt az Ország Bírájánál, Báró Ortzy László Ö Excellentiája pedig gazdagon meg-vendégelte a' Palatínális Bandériát, és sok Fő Nemeseket a' maga házánál. A' Budai Magistrátus is nagy vendégséget adott; mellyre az egész Tanátson kívül, sok Nemes Személyek bé-gyűjtettek. Ezen, és a' következő két napon, mind dél előtt, mind pedig dél után ki volt téve a' Várbéli Templomban a' Korona, az Orzágnak több Clénódiumival együtt, a' hová minden tsinos öltözetű Személyek bé-botsáttattak azoknak nézésekre. — A' Pozsoni Győri, Komáromi, Budai, és Pesti Múzsák sok szép virágokkal hintették-meg a' Koronának útát; de minthogy többnyire e' szép Verseket valamint a' Koronához négy helyeken, úgymint Köptsénben Győrben, Komárom alatt és Rudán intézett-hatóság Beszédek is nyomtatásban ki jöttek, nem szükség azoknak ide való bé iktatásokkal e' munkátskát nagyobbítanom. —

T Ó L D A L É K.

Minekutánna ezen rövid munkátskát ki-nyomtattattam, mellybe külömben sem vólt tzéлом valamelly tudós vetélkedést elegyíteni, azután küldödtek-fel hozzám Budáról azok a' Görög Betűk, mellyek a' Koronán olvashatók. Sajnálom, hogy még Görög Betűnk nem lévén e' Könyv-nyomtató műhelyben, úgy a' mint fel-küldödtek, ide nem nyomtattathatom: tsak Deákúl iktatom tehát ide, 's egyszer'smind értelmeket is, a' mint azokat ki-tapogathattam. A' melly Tűdófok magát a' Koronát láthatták, 's minden betűket szorgalmatosán meg-vizsgálhatták, ha helyesebb magyarázatjokat közlik velem, kész leszek mindenkor a' Gyűjteménybe bé-tenni.

Elöl a' Koronának közepén e' betűk vagynak: *Js Chs*, az az, Jésus Kríztus. Jobb felől oldalaslag *Archangel Gabriel. Demetrios, Damianos.* — Bal felől *Archangel Michael, Georgios, Kosmas.* Azután ezen fellyül írás a' közepén: *Con Basileos Romajon Porphyrogenitos en Christo Pistos*, az az, Konstántínus Rómaiak' Királyjok Porphirogenitus, a' Kríztusban hív. Bal felől: *Basileus Rumajon Duk Geovitz Despotes Pistos*, az az, Rumaiak' Királyjok Dux Geovitz, hív Uralkodó. Jobb felől: *Krates Turkias*, az az, Török Ország' Bírá-

rája. — Meg-lehet hogy ezen magyarázat nem tökéletes, mert en tsak az előmbbe adattatott betűkből okoskodom, gyakran pedig tsak egyy betűnek hibáson való írása is, nagy változast okoz.

Ha már ezen fellyül-írásokat némelly hozzá vetésekkel világosítani szabad, hihető hogy a' Dux Geovitzén Geyza Fejedelem értettetik, a' Sz. István Atyja, a' ki egyy idős vólt Constantinus Porphyrogenitusai, a' ki K. U. születése után 959-dik Esztendőben halt-meg. — Hihető hogy ez a' Tsászár meg-hallván azt, hogy Geyza a' Keresztyén vallásra akar térni, néki készítette e' Koronát. E' fzerént a' Magyar Országí Korona sem nem az, mellyet Constantinus ajándékozott Silvester Pápanak, sem nem az, mellyet Anastásius ajándékozott Clodoveus Frantzia Királynak, és a' melly annak-utánna Rómába küldetett, mert Anastásius a' VI-dik Században élt, Constantinus Porphyrogenitus pedig a' X-dikben, éppen mikor a' Magyarokat Geyza Fejedelem vezérelte.

CR 4480

P36

ALF Collections Vault

3 0000 106 256 740